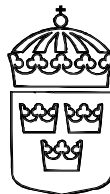

Kommittédirektiv

Tilläggsdirektiv till Utredningen Framtidens
socialtjänst (S 2017:03)

Dir.
2018:69

Beslut vid regeringssammanträde den 19 juli 2018

Ursprungligt uppdrag

Regeringen beslutade den 6 april 2017 kommittédirektiv om översyn av socialtjänstlagen (dir. 2017:39). Utredningen har antagit namnet Framtidens socialtjänst. Enligt direktiven ska en särskild utredare göra en översyn av socialtjänstlagen (2001:453) och vissa av socialtjänstens uppgifter. Syftet med uppdraget är att utforma en socialtjänst som bidrar till social hållbarhet med individen i fokus och som med ett förebyggande perspektiv ger människor lika möjligheter och rättigheter. Vidare ska socialtjänsten erbjuda behovsanpassade insatser med ett förebyggande och evidensbaserat perspektiv.

Utredaren ska bl.a. se över och lämna förslag beträffande socialtjänstlagens struktur och konstruktion, tillgången till en jämlik, jämställd och likvärdig socialtjänst, en hållbar socialtjänst som främjar långsiktigt strukturellt förebyggande arbete och minskar behovet av individuella insatser samt socialtjänstens uppdrag.

Inom ramen för uppdraget hanterar utredningen bl.a. frågor som rör skälig levnadsnivå, individuell behovsprövning samt tillgängliggörandet av insatser för äldre.

Utredningen överlämnade den 24 april 2018, på eget initiativ, delbetänkandet Ju förr desto bättre – vägar till en förebyggande socialtjänst (SOU 2018:32).

Uppdraget ska enligt de ursprungliga direktiven redovisas senast den 1 december 2018.

Utvidgat uppdrag och förlängd tid för uppdraget

Förlängd tid för uppdraget

Det är över 25 år sedan socialtjänstlagen senast var föremål för en översyn och 36 år sedan den trädde i kraft. Förväntningarna är höga på den översyn av socialtjänstlagen som nu pågår, översynen förväntas lösa många av de problem socialtjänsten möter. Utredningens ambition är att översynen ska ge underlag till en långsiktig och hållbar förändring. Direktiven (dir. 2017:39) är omfattande. Samtliga delar hänger ihop och går in i varandra. Det gör det svårt att se över en del utan att också se över de övriga. Varje område är omfattande och innefattar flera komplexa frågor och ställningstaganden.

Mot bakgrund av detta förlängs utredningstiden. Uppdraget ska slutredovisas i sin helhet senast den 1 juni 2020.

Förtydligat barnrättsperspektiv

Det ingår i socialtjänstutredningens ursprungliga uppdrag att beakta förslag från den tidigare Barnrättighetsutredningen (SOU 2016:19). Den 13 juni 2018 beslutade riksdagen om att anta regeringens förslag att göra barnkonventionen till lag.

En vägledning som kan utgöra stöd vid tolkningen av barnkonventionen kommer att tas fram och en kartläggning om hur svensk lagstiftning och praxis överensstämmer med barnkonventionen kommer att göras. För att barnkonventionen ska få genomslag krävs vid sidan av inkorporering en fortsatt transformering av barnkonventionens bestämmelser i nationell rätt. I det fortsatta transformeringsarbetet bör särskilt fokus ligga på principen om barnets bästa som ett tillvägagångssätt i beslutsprocesser samt barnets rätt att uttrycka sina åsikter och få dem beaktade (prop. 2017/18:186 s. 92 f.).

Barnrättsperspektivet kan mot denna bakgrund behöva förtydligas i socialtjänstlagen. Det handlar om att göra socialtjänstens insatser tillgängliga och anpassade för barn utifrån deras behov. Utredningen bör även inhämta kunskap från övriga nordiska länder om hur de hanterat förhållandet mellan barnets

rättigheter och vårdnadshavarnas bestämmanderätt i sin lagstiftning.

Förtydligt uppdrag avseende äldreomsorgen och övriga insatser inom socialtjänsten som är riktade till äldre

Utredaren får nu ett förtydligt uppdrag att analysera och beakta vilken funktion en särreglering för äldre skulle ha. Utredaren ska se över och analysera hur en reglering av äldreomsorgen och övriga insatser inom socialtjänsten som är riktade till äldre enligt en särlagstiftning respektive inom ramen för socialtjänstlagen påverkar förutsättningar för socialnämnden att verka för

- att äldre får möjlighet att leva och bo självständigt under trygga förhållanden och ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra,
- en sammanhållen och effektiv vård och omsorg för äldre samt
- att äldres behov av förebyggande och trygghetsskapande insatser tillgodoses.

Utredaren ska se över och analysera för- och nackdelar med att tillhandahålla insatser inom äldreomsorgen och övriga insatser riktade till äldre enligt en särlagstiftning istället för enligt socialtjänstlagen. Utifrån denna analys ska utredaren ta ställning till huruvida en sådan särlagstiftning är motiverad.

Utredaren ska även se över och analysera om det för stöd-, vård- och behandlingsinsatser för äldre finns behov av ett mer ändamålsenligt och vägledande begrepp än skäligen levnadsnivå som tillmötesgår och förtydligar lagens intentioner.

Utredaren ska samråda med andra pågående utredningar som är relevanta, bl.a. Samordnad utveckling för god och nära vård (S 2017:01) och Reglering av yrket undersköterska (S 2017:07). Utredaren ska i sin analys beakta det som framkommer i betänkandet Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik (SOU 2017:60).

Utvidgat uppdrag avseende socialnämndens möjligheter att delegera beslutanderätt

Utredaren får i uppdrag att analysera och se över socialnämndens möjlighet att delegera beslutanderätt i ärenden som rör lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) och lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM) i enlighet med 10 kap. 4 § socialtjänstlagen, men även socialnämndens delegationsmöjlighet i andra avseenden. Utredningen ska föreslå de författningsändringar som är nödvändiga.

Bakgrund

Bakgrund i fråga om förtydligt barnrättsperspektiv

Den 13 juni 2018 beslutade riksdagen om att anta regeringens förslag att göra bankonventionen till lag. Genom inkorporering ges barnkonventionen ställning som svensk lag vilket innebär ett förtydligande av att rättstillämparna i mål och ärenden ska tolka svenska bestämmelser i förhållande till barnkonventionen. Med inkorporeringen vill regeringen tydliggöra att Sveriges konventionsåtaganden enligt barnkonventionen ska säkerställas på alla nivåer inom offentlig verksamhet och att ett barnrättsbaserat synsätt ska genomsyra all verksamhet som berör barn och unga. Lagen träder i kraft den 1 januari 2020.

Bakgrund i fråga om äldreomsorg och övriga insatser inom socialtjänsten som är riktade till äldre

Vård och omsorg av äldre påverkar alla – den äldre personen själv, dennes anhöriga, personalen och oss alla, för att vi ska kunna se fram emot vår ålderdom med trygghet. Äldreomsorgens utformning är också en fråga om kvinnors villkor. Merparten av dem som arbetar inom äldreomsorgen är kvinnor och de flesta av brukarna av äldreomsorg är också kvinnor.

I fokus för äldreomsorgens framtida utmaningar ligger framför allt personer i de allra äldsta åldersgrupperna. Det är personer som är 80 år och äldre som är de stora vård- och omsorgskonsumenterna. Antalet kvinnor och män som är 80 år

och äldre beräknas öka med 255 000 under den närmaste tioårsperioden, fram till 2028, vilket är en ökning med 50 procent (källa: SCB, 2018-04-26). Det innebär att behovet av hälso- och sjukvård och omsorg kommer att öka. Det krävs att både hälso- och sjukvården och omsorgen kan anpassa sig till att möta behoven hos denna växande befolkningsgrupp. Det är också angeläget att på nationell nivå verka för likvärdighet över landet.

Mot bakgrund av att äldre är en stor och växande del av befolkningen, med betydande variationer i behov av stöd, service, vård och omsorg, finns skäl att se över och analysera vilka för- och nackdelar som finns med att samla bestämmelser om äldreomsorg i en särskild lag.

Bakgrund i fråga om socialnämndens möjligheter att delegera beslutanderätt

Socialtjänstlagen innehåller bestämmelser om delegation. Bland annat anges i 10 kap. 4 § socialtjänstlagen att socialnämnden får delegera beslutanderätten i vissa ärenden enligt socialtjänstlagen, LVU och LVM till utskott.

Även kommunallagen (2017:725), förkortad KL, innehåller bestämmelser om delegation. I KL finns även bestämmelser som begränsar möjligheten att delegera beslut. En sådan begränsning är att beslutanderätten inte får delegeras när det gäller ärenden som rör myndighetsutövning mot enskilda om ärendet är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt (6 kap. 38 § KL).

Högsta förvaltningsdomstolen har i ett ärende (HFD 2016 ref. 74) slagit fast att ett beslut om att inte röja den unges vistelseort enligt 14 § LVU är ett beslut som avser myndighetsutövning och är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt och således omfattas av delegationsförbudet i KL.

Före avgörandet i HFD har uppfattningen varit att det inte funnits någon begränsning av möjligheten att delegera beslut om att inte röja den unges vistelseort. Socialstyrelsens allmänna råd om tillämpningen av LVU (SOSFS 1997:15) innehåller inte heller några sådana begränsningar.

Efter avgörandet från HFD råder osäkerhet om förhållandet mellan socialtjänstlagens och KL:s bestämmelser om delegation. Både Sveriges Kommuner och Landsting och Riksdagens ombudsmän (JO) har påpekat att det finns behov av att se över socialnämndens delegationsmöjligheter.

När det gäller beslut enligt LVU ska en socialnämnd ta ställning till en mängd olika frågor av skiftande karaktär och det är vanligt att beslutanderätten delegeras till utskott. Utifrån den enskildes perspektiv finns det behov av att vissa beslut, även om de innebär myndighetsutövning och är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt, kan delegeras till utskott för att kunna hållas inom en trängre krets. Sådana behov kan även göra sig gällande i andra typer av beslutsfattande.

Mot denna bakgrund finns det anledning att se över socialnämndens delegationsmöjligheter och föreslå de ändringar som utredaren anser nödvändiga. Att kunna delegera beslutsfattandet ligger även i linje med den förenkling av socialnämndens handläggning som utredningen i övrigt avser att se över.

(Socialdepartementet)